

ÓRÁLLÓVÁ TETTELEK

[Metadata, citation and similar papers at core.ac.uk](https://core.ac.uk/works/10.1017/9781107305473)

P-OKT

1850–2000 közötti történelem

KIADVÁNYOK
A DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM
FENNÁLLÁSÁNAK 475. ÉVFORDULÓJA
TISZTELETÉRE IV.

Sorozatszerkesztő

GYŐRI L. JÁNOS

ŐRÁLLÓVÁ TETTELEK

Műhelytanulmányok
a debreceni teológiai oktatás és református lelkészképzés
1850–2000 közötti történetéhez

Írták

ÁRVAVÖLGYI BÉLA, BARÁTH BÉLA LEVENTE, BODÓ SÁRA,
BÖLCSKEI GUSZTÁV, FEKETE CSABA, FEKETE KÁROLY,
FERENCZ ÁRPÁD, GAÁL BOTOND, GAÁL SÁNDOR,
HODOSSY-TAKÁCS ELŐD, HORSAI EDE, HÖRCSIK RICHÁRD,
KOLUMBÁN VILMOS JÓZSEF, KOVÁCS ÁBRAHÁM, KUSTÁR ZOLTÁN,
MARJOVSZKY TIBOR, MOLNÁR JÁNOS, NÉMETH ÁRON,
PERES IMRE, VÁGÁSI KATALIN

Szerkesztette

BARÁTH BÉLA LEVENTE – FEKETE KÁROLY

Lektorálta

DIENES DÉNES – GYŐRI L. JÁNOS

A képeket készítette

Barcza János

Kiadta

a Tiszántúli Református Egyházkerület
és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Debrecen, 2019

A könyv hátoldalán a Debreceni Egyetem
Hittudományi Kar (ma a DRHE)
kakasos díszgerundiuma látható
(Richard Zutt ötvös és éremművész alkotása, 1915)

ISBN 978-615-5909-02-3

© Tiszántúli Református Egyházkerület

Kiadta a Tiszántúli Református Egyházkerület
és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Felelős kiadó: Fekete Károly püspök

A tördelés, a nyomás és a kötés
a Tiszántúli Református Egyházkerület
és a Debreceni Református Kollégium
több mint négy és fél évszázados partnere,
az Alföldi Nyomda Zrt. munkája
Felelős vezető: György Géza vezérigazgató
Készült Debrecenben, 2019-ben

Tartalom

Tartalom	7
Előszó	11
I. Időrendi áttekintő tanulmányok	15
A teológiai oktatás és nevelés a Debreceni Református Kollégiumban 1850–1912 (<i>Kovács Ábrahám</i>)	17
1. A teológiai akadémia a Kollégium oktatási rendszerében	17
2. A teológiai oktatás történetének tanszéki áttekintése	27
3. Nevelés a teológián	39
3.1. A hit és nemzet együttélése: Istenszeretetre és hazaszeretetre nevelés.	39
3.2. Vallásos nevelés, istentiszteletre járás – templommulasztás.	40
4. A debreceni teológiai oktatás irányultsága: a mérsékelt racionalizmusból a közvetítő teológián át az új ortodoxia felé.	45
4.1. Az új ortodoxia kora	45
4.1.1. A Protestáns Egylet (1871) és a debreceni új ortodoxia létrejötte	50
4.1.2. A Debreceni Hitvallás (1875)	53
4.1.3. Vihar a csend után. Az 1881-es zsinat és a második feltámadás-vita 1882-ben	55
5. Az egyházas kálvinizmus mint a debreceni új ortodoxia közvetett eredménye	58
5.1. A második nemzedék: az új ortodoxia arcadatai. Külföldi hatások megjele- nése a bővülő tanári karban	58
5.2. A Heidelbergi Káté, lefordítása és népszerűsítése: Erdős József, Rácz Ká- roly és Balogh Ferenc szerepe az új ortodoxia továbbvitelében	72
6. Oktatás	76
6.1. Az oktatás ideje, tartalma és az óralátogatás	76
6.2. A hittanhallgatók tanulmányi rendje, tantárgyak és vizsgák	78
6.3. Lelkészképesítés	80
7. Bepillantás a diákok életébe	82
7.1. Legáció	82
7.2. Hittanszaki Önképző Társulat (1869–1912)	86
7.2.1. Létrejött	89
7.2.2. Működése	91
7.2.3. Pályatételek	93
7.2.4. Prédikációbírálat	94
7.2.5. Vitatémák	95
7.2.6. Értekezések	96

7.2.7. Ünnepek és díszülések	98
7.2.8. A HÖT hatása	100
Fényképek a debreceni református teológiai oktatás 1850–1912 közötti történetéhez (Összeállította: Baráth Béla Levente)	101
Református teológiai oktatás a Debreceni Egyetem keretein belül 1912–1950 (Fekete Károly)	117
1. Az egyetemmé alakulás és az egyetemi rangú teológiai oktatás elindulása Debrecenben (1870–1914)	117
2. Református Hittudományi Kar a Debreceni Egyetemen (1914–1950)	128
3. Az 1920-as évek teológiai oktatása	141
3.1. A felekezeti jelleg és az oktatáspolitikai az 1920-as évek végén.	147
3.2. Diákegyesületek a Hittudományi Karon a két világháború között	155
4. Az egyetem új épületének tervezése és birtokba vétele	157
4.1. Létszámok és képzési reformgondolatok.	162
5. Csikesz Sándor halála és a háborús évek	166
5.1. Az Egyetemi Templom jelentősége és tervezett szerepe a lelki nevelésben	168
5.2. Teológiai irányultság Debrecenben az 1930–1940-es években	175
6. A második világháború és az azt követő évek (1944–1949)	183
A Lelkészképző Intézet (Fekete Károly)	195
1. Az alapítás és a célok	195
2. A gyakorlati és elméleti felkészítés súlypontjai.	201
3. Diákélet a Lelkészképző Intézetben.	205
4. A Lelkészképző Intézet külföldi kapcsolatai.	206
5. Tanrendi változások	209
6. A Teológus Gyülekezet jelentősége a debreceni lelkészképzésben	212
7. A Lelkészképző Intézet élete a II. világháború után és felszámolása	215
Fényképek a debreceni református teológiai oktatás 1912–1950 közötti történetéhez (Összeállította: Baráth Béla Levente)	229
Református Teológiai Akadémia – Hittudományi Egyetem 1950–2000 (Bölcskei Gusztáv–Fekete Károly)	271
1. Új szervezeti keretek a teológiai képzésben.	271
2. Lelkészhiány – egyházi munkatársak képzése	285
3. A teológiai oktatás átalakulása	293
4. Kitekintés	297
Fényképek a debreceni református teológiai oktatás 1950–2000 közötti történetéhez (Összeállította: Baráth Béla Levente–Fekete Károly)	299
II. Oktatói portrék	341
1. Bibliikus teológiai tanszékcsoport.	343
Szentírásmagyarázati Tanszék	
Menyhárt János (1823–1900) (Peres Imre)	343

Ószövetségi Tanszék	
Bethlendi Endre (1850–1888) (<i>Fekete Csaba</i>)	351
Dicsőfi József (1859–1920) (<i>Németh Áron</i>)	364
Sass Béla (1865–1928) (<i>Vágási Katalin</i>)	374
Kállay Kálmán (1890–1959) (<i>Vágási Katalin</i>)	382
Módis László (1903–1972) (<i>Kustár Zoltán</i>)	389
Kustár Péter (1938–1987) (<i>Németh Áron</i>)	396
Kürti László (1931–2013) (<i>Kustár Zoltán</i>)	404
Karasszon Dezső (1924–2008) (<i>Kustár Zoltán</i>)	410
Újszövetségi Tanszék	
Erdős József (1856–1946) (<i>Peres Imre</i>)	416
Erdős Károly (1887–1971) (<i>Peres Imre</i>)	426
Varga Zsigmond József (1918–1997) (<i>Peres Imre</i>)	436
Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék	
Varga Zsigmond (1886–1956) (<i>Hodossy-Takács Előd</i>)	448
Pákozdy László Márton (1910–1993) (<i>Marjovszky Tibor</i>)	454
Ifj. Bartha Tibor (1944–2010) (<i>Molnár János</i>)	460
2. Rendszeres teológiai, egyháztörténeti, társadalomtudományi tanszékcsoport	465
Dogmatikai Tanszék	
Aranyi István (1793–1864) (<i>Gaál Botond</i>)	465
Tóth Sámuel (1838–1899) (<i>Gaál Botond</i>)	473
Erőss Lajos (1857–1911) (<i>Gaál Botond</i>)	477
Lencz Géza (1870–1932) (<i>Gaál Botond</i>)	481
Vasady Béla (1902–1992) (<i>Gaál Botond</i>)	484
Török István (1904–1997) (<i>Gaál Botond</i>)	490
Kocsis Elemér (1926–2009) (<i>Gaál Botond</i>)	496
Keresztyén Erkölcsstan és Apologetika Tanszék	
Csánki Benjámin (1868–1943) (<i>Ferencz Árpád</i>)	501
Társadalomtudományi Tanszék	
Jánossy Imre (1916–1988) (<i>Árvavölgyi Béla</i>)	508
Egyháztörténeti Tanszék	
Balogh Ferenc (1836–1913) (<i>Baráth Béla Levente</i>)	515
Zoványi Jenő (1865–1958) (<i>Molnár János</i>)	525
Pokoly József (1866–1933) (<i>Kolumbán Vilmos József</i>)	531
Révész Imre (1889–1967) (<i>Hörsik Richárd</i>)	537
Soós Béla (1896–1945) (<i>Fekete Csaba</i>)	543
Tóth Endre (1899–1970) (<i>Hörsik Richárd</i>)	556
Makkai László (1914–1989) (<i>Hörsik Richárd</i>)	562
Barcza József (1932–2004) (<i>Molnár János</i>)	569
3. Gyakorlati teológiai tanszékcsoport	573
Gyakorlati Teológiai Tanszék	
Révész Bálint (1816–1891) (<i>Horsai Ede</i>)	573
Tóth Mihály (1807–1879) (<i>Horsai Ede</i>)	578
Csiky Lajos (1852–1925) (<i>Bodó Sára</i>)	582
Ferenczy Gyula (1861–1931) (<i>Horsai Ede</i>)	590
Csikesz Sándor (1886–1940) (<i>Fekete Károly</i>)	595

Czeplédy Sándor (1909–1998) (Fekete Károly)	609
Pásztor János (1925–2007) (Fekete Károly)	619
Id. Fekete Károly (1930–2008) (Bodó Sára)	631
Pasztorális Teológiai Tanszék	
Kiss Ferenc (1862–1948) (Fekete Károly)	641
Makkai Sándor (1890–1951) (Fekete Károly)	651
Illyés Endre (1897–1962) (Fekete Károly)	662
Ökumenikai Tanszék	
Békefi Benő (1909–1964) (Gaál Sándor)	669
Bartha Tibor (1912–1995) (Gaál Sándor)	674
Szabó László Ambrus (1927–1991) (Gaál Sándor)	680
Missziói és Felekezettudományi Tanszék	
Bütösi János (1919–2010) (Gaál Sándor)	684
Egyházzenei képzés	
Szotyori Nagy Károly (1821–1897) (Fekete Károly)	690
Mácsai Sándor (1858–1924) (Fekete Károly)	693
Szigethy Gyula (1904–1986) (Fekete Károly)	699
4. Nyugdíjas oktatók rövid pályaképe	
Lenkeyné Semsey Klára (Fekete Károly)	705
Sepsy Károly (Fekete Károly)	709
Csohány János (Fekete Károly)	713
Berkesi Sándor (Fekete Károly)	717
Gaál Botond (Fekete Károly)	721
Molnár János (Baráth Béla Levente)	725
Marjovszky Tibor (Hodossy Takács Előd)	728
III. Adattár (Összeállította: Baráth Béla Levente)	733
1. A Debreceni Református Hittudományi Egyetem és jogelőd intézményei teo- lógiai oktatásának vezető tisztségviselői (1914–2017)	733
2. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemen és jogelőd intézményei- ben teológiai doktori fokozatot kaptak (1917–2017)	737
3. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemtől és jogelőd intézményeitől „honoris causa” doktori oklevelet kaptak (1917–2017)	744
A kötetben általánosan használt bibliográfiai rövidítések jegyzéke	751